แถลงการณ์กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
เรื่อง การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วย การบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรพ.ศ. ๒๕๖๓

.....

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๖๓ กำหนดเรื่องการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ในข้อ ๒๖ โดยกำหนดวิธีปฏิบัติเรื่องการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและการพิจารณาการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ดังนี้

๑. ให้สหกรณ์ต้องทำการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี เพื่อปรับมูลค่าของลูกหนี้เงินกู้ โดยแสดงเป็นรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหักจากบัญชีลูกหนี้ในงบแสดงฐานะการเงิน

๒. แยกหลักเกณฑ์ในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ โดยแยกตามประเภทของสหกรณ์ เพื่อให้การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหรือการกันสำรองเป็นไปตามหลักเกณฑ์การกำกับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน และเพื่อให้การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ดังนี้

(๑) สหกรณ์ประเภทการเกษตร นิคม ประมง ร้านค้า และบริการ และกลุ่มเกษตรกร ให้ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่องการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

(๒) สหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ให้ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามกฎกระทรวงว่าด้วย การจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรอง

๓. ให้นำรายการดังต่อไปนี้ มาพิจารณาก่อนการประมาณการหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี

(๑) จำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้หลังวันสิ้นปี แต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน

(๒) เงินฝากของลูกหนี้ที่ฝากไว้กับสหกรณ์ตามจำนวนเงินที่เจ้าของบัญชีดังกล่าว ทำสัญญาตกลงผูกพันค้ำประกันหนี้ของลูกหนี้และให้สิทธิแก่สหกรณ์สามารถถอนเงินฝากเพื่อชำระหนี้ได้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ

(๓) หลักทรัพย์รัฐบาล หรือหลักทรัพย์ที่กระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย และเจ้าของหลักทรัพย์นั้นได้ทำสัญญาตกลงผูกพันค้ำประกันหนี้ของลูกหนี้ให้หักได้ตามมูลค่าหลักทรัพย์เท่าที่ได้นำมาเป็นหลักประกันกับสหกรณ์

(๔) ที่ดิน หรือที่ดินพร้อมอาคาร สิ่งปลูกสร้างที่จดจำนองไว้กับสหกรณ์ กรณีประเมินโดยทางราชการให้หักได้เต็มจำนวน กรณีประเมินโดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาตให้หักได้ ร้อยละ ๗๐ ของราคาประเมิน ทั้งนี้ ต้องไม่เกินกว่าวงเงินที่ระบุไว้ในสัญญาจำนอง

หลักการในข้อนี้ เป็นไปตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน โดยสาระสำคัญของเรื่องนี้ คือ สหกรณ์ต้องมีการประมาณการค่าใช้จ่ายไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ โดยถือเป็นบัญชีปรับมูลค่าที่แสดงเป็นรายการหักจากบัญชีลูกหนี้ในงบการเงิน เพื่อให้ยอดลูกหนี้คงเหลือเป็นมูลค่าสุทธิของลูกหนี้ที่คาดหมายว่าจะเรียกเก็บได้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี

วิธีการในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามมาตรฐานรายงานทางการเงินสามารถทำได้หลายวิธี เช่น คำนวณเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ จัดกลุ่มจำแยกอายุของลูกหนี้ที่ค้างชำระ หรือพิจารณาจากลูกหนี้ในแต่ละราย แล้วนำมายอดลูกหนี้คงเหลือตามบัญชีมาคำนวณหาความเป็นไปได้ว่า ลูกหนี้มีความสามารถที่จะชำระหนี้ให้เป็นไปตามกำหนดสัญญาหรือไม่ หรือมีลูกหนี้รายใดที่มีพฤติการณ์ที่จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ โดยอาศัยการสังเกตจากพฤติกรรมการชำระหนี้ที่ผ่านมาในอดีต สภาพของลูกหนี้ในปัจจุบัน และการวิเคราะห์ว่าอนาคตลูกหนี้รายนี้ยังมีความสามารถในการชำระหนี้อยู่หรือไม่ โดยไม่ต้องพิจารณาว่า ลูกหนี้รายนั้น มีหลักทรัพย์ค้ำประกันการชำระหนี้หรือไม่

ดังนั้น ในการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการบันทึกรายการบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ของสหกรณ์ จำต้องคำนึงถึงหลักและวิธีการบัญชี กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมถึงหลักและวิธีการสหกรณ์ด้วย จึงกำหนดวิธีการในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญโดยให้ใช้วิธีการคำนวณจากอัตราร้อยละของลูกหนี้ที่ค้างชำระจำแนกตามอายุหนี้ โดยหลักการคือ ลูกหนี้ที่ค้างนานจะมีโอกาสที่จะไม่ชำระหนี้สูงกว่าลูกหนี้ที่เพิ่งค้างชำระ ฉะนั้น การกำหนดอัตราร้อยละของลูกหนี้กลุ่มที่ค้างนานจึงกำหนดให้มีอัตราร้อยละสูงกว่าลูกหนี้ที่เพิ่งค้างชำระ และในขณะเดียวกันได้ผ่อนปรนให้สามารถนำเอาหลักทรัพย์ที่ลูกหนี้มีอยู่มาหักก่อนการประมาณการได้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๓

หากพิจารณาหลักทรัพย์ที่นำมาหักก่อนการประมาณการแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งหมดล้วนเป็นหลักทรัพย์ที่มีอยู่จริงและสามารถวัดมูลค่าได้ในวันที่สหกรณ์ทำการประมาณการ ดังนั้น จึงไม่สามารถนำเอาทุนเรือนหุ้นของสมาชิก ซึ่งเป็นทุนของสหกรณ์มาหักก่อนการประมาณการได้ เพราะผิดหลักการบัญชี และไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องทุนของสหกรณ์

หลักเกณฑ์และวิธีการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในส่วนของสหกรณ์ตามข้อ ๒ (๑) นั้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ออกประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่อง การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. ๒๕๖๓ กำหนดวิธีปฏิบัติและการจำแนกอายุลูกหนี้เงินกู้ตามงวดที่ผิดนัดชำระหนี้ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้แล้ว ดังนั้น ในขณะนี้ สหกรณ์ตาม (๑) จึงถือใช้วิธีการปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการประมาณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเป็นไปตามระเบียบฯ ที่กำหนด แต่เพื่อมิให้กฎเกณฑ์ที่กำหนดใหม่นี้ กระทบต่อผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์ในทันทีอย่างมีนัยสำคัญ จึงกำหนดให้สหกรณ์สามารถทยอยตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามเกณฑ์ใหม่ทุกปี ให้เสร็จสิ้นภายใน ๕ ปี

สำหรับสหกรณ์ตามข้อ ๒ (๒) นั้น ด้วยผลของบทเฉพาะกาลข้อ ๘๘ กำหนดว่าในขณะที่กฎกระทรวงว่าด้วย การจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรอง ยังไม่มีผลใช้บังคับ ก็ให้ใช้ระเบียบฯ เดิมไปพลางก่อน แต่หากสหกรณ์ใดประสงค์จะใช้เกณฑ์ใหม่ในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญก็สามารถดำเนินการได้ทันที แต่เพื่อเป็นการผ่อนคลายมิให้การประมาณการตามหลักเกณฑ์ใหม่ มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและฐานะการเงินในทันทีอย่างมีสาระสำคัญ จึงได้ออกประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๖๓ ให้สหกรณ์อาจทยอยตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่ประมาณการตามเกณฑ์ข้อ ๒๖ ทุกปี ให้เสร็จสิ้นภายใน ๕ ปี ได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญจะมีได้ก็แต่ในสหกรณ์ที่มีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการลูกหนี้เท่านั้น หากสหกรณ์ใดสามารถบริหารจัดการลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดสัญญา หรือสามารถจัดให้ลูกหนี้มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพื่อคุ้มครองหนี้ได้ สหกรณ์ก็ไม่จำเป็นต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญแต่อย่างใด ดังนั้น การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วย การบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงเป็นการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติทางบัญชีเพื่อให้การแสดงรายการลูกหนี้เงินให้กู้ในงบการเงินของสหกรณ์ ณ วันสิ้นปี แสดงมูลค่าของลูกหนี้ที่สามารถชำระแก่สหกรณ์ได้ เพื่อให้สมาชิกและผู้ใช้งบการเงินของสหกรณ์ได้รับทราบผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์ที่ถูกต้องใกล้เคียงความจริงที่สุด ไม่ได้สร้างกฎเกณฑ์ใหม่ที่เป็นภาระเกินสมควรให้กับสหกรณ์แต่อย่างใด